

De lotgevallen van het kofschip Anna Maria

Naast de artikelenreeks van Erik Rovers over het maritieme gebeuren in Dordrecht in relatie tot de koopvaardijenquête van 1874, ook drie verhalen over Dordtse schepen van de reders Van Wageningen die op min of meer tragische wijze hun ondergang tegemoet zeilden. Al eerder verscheen het verhaal over de bark Atalante¹ van dezelfde reders, de eerste Oost-Indiëvaarder in de 19de eeuw uit Dordrecht die niet terugkeerde van haar reis.

Het is 21 december 1846 als Jacob en Florent van Wageningen, reders te Dordrecht, een nieuw schip aan hun vloot toevoegen.² Het betrof de kof *Anna Maria*, circa 21 meter lang, 4 meter 60 breed, met een inhoud van 60 lasten of 114 ton. Ze werd gebouwd in opdracht van de Amsterdammer Cornelis van der Stad en liep in 1839 in Muiden van stapel. Toen hij het schip 7 jaar later aan de Dordtse reders verkocht, ontving Van der Stad er f 7800 voor.

* MUIDEN, 25 April. Heden middag ten 2 ure, is met het beste gevolg van stapel gelaten, het Nederlandsch kofschip Anna Maria, gebouwd door den scheepsbouwmeester F. H. Holthuis alhier, voor rekening van den Heer van de Stad, te Amsterdam, hetwelk gevoerd zal worden door den Kapt. R. J. Sprik.

Algemeen Handelsblad 27 april 1839.

Jacob en Florent hadden al de hoeker *Kleinkinderen* en de bark *Sphijnx* in de vaart, en met de onderhandse aankoop in Amsterdam van de kof *Anna Maria* op 21 december 1846, kwam er een derde schip bij.

(17013) Daar het **KOFSCHIP**, genaamd ANNA MARIA, gevoerd door Kapitein R. J. SPRIK, uit de Hand verkocht is, zoo zal de tegen 28 December e. k. aangeslagen verkooping **GEEN VOORTGANG HEBBEN.**

Algemeen Handelsblad 23 december 1846.

In 1847 kochten ze een tweede kofschip de *Adriana* en werd de nieuwe bark *Anna* afgeleverd, zodat ze aan het eind van dat jaar drie schepen voor de kustvaart hadden en twee barken voor de vaart op Indië. Ter vergelijking, in 1847 waren er in Dordrecht in totaal 25 schepen voor de vaart op Indië en 26 voor de Europese vaart.³

Kapitein Reint Jacobs Sprik, een Groninger uit Pekela, kwam niet in dienst van de nieuwe eigenaren. Zij stelden als kapitein de Fries Douwe Lovius aan, geboren op 9 juli 1810 in Leeuwarden. Hoe kwam deze Fries terecht bij een Dordtse reder?

Het was gebruikelijk voor Hollandse reders om op hun schepen Groningse en Friese kapiteins aan te stellen, en Dordrecht vormde daarop geen uitzondering. Veel van deze kapiteins kwamen uit een zeevaartfamilie, zoals Lovius. In die tijd hadden zeevaarders uit de noordelijke regio een goede reputatie vanwege hun kundigheid en betrouwbare karakter. Door de ligging van hun woonplaatsen aan de Wadden- en Zuiderzee waren zij van oudsher bekend met de vaart op de landen rond de Noordzee. Bovendien kwamen de dialecten van die landen met elkaar overeen. In Schotland, Duitsland en Denemarken kon men elkaar onderling moeiteloos verstaan en begrijpen. Dat was van groot belang want eenmaal op reis was een schipper de vertegenwoordiger van zijn reders en voerde vaak de onderhandelingen over de vracht.

Zo kwam eerst Minne Lovius, de oudere broer van Douwe, in dienst van de Dordtse reders Visser & Van der Sande en voer op hun kof *Nooit Gedacht*. In 1845 stapte Minne over op de schoenerkof *Trekvogel* en deed een goed woordje voor zijn jongere broer Douwe om zijn opvolger op de *Nooit*

¹ Jean M.A. van Wageningen, *De Atalante een Dordtse "Vliegende Hollander"?*, Tijdschrift Oud-Dordrecht 2006, nr. 2, p. 19-22.

² Jean M.A. van Wageningen, *Van snuif naar staal*, Jaarboek Oud-Dordrecht, 2013, p. 71-78.

³ Carolien Koopmans, *Dordrecht 1811-1914 een eeuw demografische en economische geschiedenis*, Dordrecht 1992, p. 296.

Gedacht te worden. Visser & Van der Sande gingen akkoord, hoewel Douwe nog geen ervaring had als kapitein. Zo kwam Douwe Lovius in de Dordrechtse maritieme wereld terecht. Hij werd pas in 1851 lid van het zeemanscollege *Tot Nut van Handel en Zeevaart* dat hem vlagnummer 71 toewees. Toen de *Nooit Gedacht* eind 1846 werd verkocht, ging Douwe niet mee naar de nieuwe eigenaar maar vond aansluitend emplooi bij de reders Jacob en Florent van Wageningen. Florent was onder andere handelaar in traan en stokvis. De traanolie, gestookt uit het vet van walvissen, werd gebruikt voor verlichting en de fabricage van zeep. Stokvis, gedroogde kabeljouw, kon men over zeer lange tijd bewaren. Het was een hoogwaardig en goedkoop voedingsmiddel dat thuis bereid werd maar vooral meeding op lange zeereizen. In iedere monsterrol staat onder artikel 6: *Een ieder al zich tevreden moeten houden met het rantsoen, hierna bepaald, te weten: (...) 5 Oncen stokvisch (...) Nederl. gewigt per week.* De eerder genoemde hoeker *Kleinkinderen* voer enige keren per jaar naar Bergen in Noorwegen, het centrum van de handel in stokvis en traan. Die reis duurde uit en thuis circa 50 dagen, het laden in Bergen, tussen de drie tot vier weken, inbegrepen.

Met de *Anna Maria* hadden de beide reders andere plannen, hoewel ook dit scheepstype geschikt was voor dit soort reizen. Nadat ze een opknapbeurt had gekregen, lag het met Douwe Lovius als schipper op 23 maart 1847 zeilklaar in Nieuwe Diep (Den Helder) en zeilde, toen de wind twee dagen later gunstig stond, uit naar Genua. Dat was niet haar eindbestemming want vanuit Genua voer ze via Konstantinopel naar de Zwarte Zee. Pas eind november kwam ze in Londen aan. Beladen voor Antwerpen liep ze op 6 januari 1848 de haven van Vlissingen binnen. Het was een periode van strenge winters en die van 1847/1848 deed daar niet voor onder. Er stond een snijdende oostenwind en het was ijzig koud. De oostenwind belemmerde de vaart naar Antwerpen en tot overmaat van ramp vroom de haven van Vlissingen dicht zodat Lovius pas in maart 1848 – ruim een jaar na zijn vertrek uit Nieuwe Diep – Antwerpen kon bereiken. Ook de rivier voor Dordrecht vroom in die periode regelmatig dicht.

Rotterdam 30 Jan. Onder de schepen welke naar Antwerpen bestemd, te Vlissingen zijn ingevroren, bevinden zich de Hollandsche schepen *Anna Maria*, Lovius, v. Londen.

Nieuwe Rotterdamsche Courant 31 januari 1848.

De tweede reis van de *Anna Maria* vanuit Antwerpen naar Genua en terug verliep zonder problemen en de goederen, alles op order, werden in oktober 1848 in Rotterdam aan land gebracht: zout, matten en stro.

Carga-Lijsten.

ROTTERDAM.

ALICANTE en TORREVECCIA, Lovius, *Anna Maria*: 100 modinos Spaansch Zout, Order buiten de stad; 3 b., 15/2 b. Aaijszaad, 30 p. Zoethout, G. en J. J. Ripping; 70 p. Matten, 122 p. Stroo, Order buiten de stad; 218 p. Matten, 20 p. Stroo, Kuyper, van Dam en Smeer.

Algemeen Handelsblad 6 oktober 1848.

Hoewel het schip in dienst was van Dordtse reders lag het *in lading* in Rotterdam om bevracht te worden door de cargadoors Hudig en Blokhuyzen. De vrachtmarkt was er gunstiger dan in Dordt. Vanuit Rotterdam vertrok de *Anna Maria* voor een korte trip naar Dublin en Liverpool en zou dan eindelijk haar opwachting maken in de haven van Dordrecht. Het Regionaal Archief Dordrecht heeft een hele collectie monsterrollen. De bemanning van de *Anna Maria* heeft vermoedelijk in Rotterdam aangemonsterd en kennen we net als op haar beide vorige reizen ook nu de namen niet wie er naast kapitein Douwe Lovius aan boord waren. De bemanning bestond standaard uit een stuurman en een kok, aangevuld met 3 (licht)matrozen.

Op 23 oktober 1848 werden de trossen losgegooid en voer de *Anna Maria* naar Hellevoetsluis. Na 26 dagen kwam ze in Dublin aan en op 4 december lag het schip in lading te Liverpool. Daar werd ze 17 december na aangifte van de goederen aan boord door de douane weliswaar uitgeklaard, maar Lovius moest nog drie dagen wachten voordat de wind gunstig stond.

De reis zou rechtstreeks naar de eindbestemming Dordrecht gaan, maar zes dagen later liep het schip Dublin binnen. De Ierse Zee staat erom bekend dat het er zeker in de winter kan spoken en blijkbaar waren ook toen de zeilcondities verre van optimaal. De jaarwisseling werd daarom in Dublin gevierd.

Kaart van Holyhead op het eiland Holy Island uit 1826.

In de eerste week van januari leek het weer gunstig genoeg om opnieuw aan de tocht naar Dordrecht te beginnen. Eenmaal op zee keerde het weer zich echter opnieuw tegen kapitein Lovius en zijn schip. De *North Wales Chronicle* van dinsdag 16 januari 1849 meldt dat de kust van Wales de week tevoren *has been visited with very heavy gales, which were productive of great damage*. Er woedde een storm van dinsdagmiddernacht tot donderdagmorgen. In Holyhead – een haven in het noorden van Wales op de breedtegraad als Dublin – kwamen de kade en huizen vol water te staan.

Vuurtoren bij Holyhead (afb.: James Wilson Carmichael).

Gedreven door die storm raakte de *Anna Maria* aan lager wal. Kapitein Lovius probeerde op woensdagavond 10 januari nog wel de haven van Holyhead binnen te lopen, maar dat mislukte en de *Anna Maria* strandde uiteindelijk bij Pwll-y-gwman, *and shortly became a total wreck.*

Het nieuws van de schipbreuk werd vijf dagen later door de Dordrechtsche Courant gebracht en liet niets aan duidelijkheid te wensen over.

Zeezittingen.

De Hollandsche kof *Anna Maria*, kap. Lovius, van Liverpool naar Dordrecht, is in den avond van den 11 dezer op de rotsen van Holyhead totaal verongelukt. Twee man der equipage zijn daarbij verdronken.

Dordrechtsche Courant 16 januari 1849.

Wie de *twee man der equipage* waren, blijft in het ongewisse want de krant vermeldt geen namen van slachtoffers. Dat doet ook de Chronicle niet, maar die beschrijft wel hoe de overige bemanningsleden zich met moeite wisten te redden: *The master and three others with great difficulty got ashore on pieces of the wreck, much bruised and nearly exhausted.* Kapitein Lovius overleefde met kneuzingen de stranding. Van het schip, zo meldde de Rotterdamsche Courant op 20 januari, was niets meer over. Wat er aan lading was geborgen, werd ter plaatse verkocht. De schade werd waarschijnlijk voor een deel gedekt door de verzekering.

De *Anna Maria* was niet het enige schip dat verloren ging. De Engelse kranten stonden vol met de gevolgen van de storm, die niet alleen Wales trof maar ook de kust van noordwest Engeland. Ook daar vergingen schepen met man en muis. Het strand van Lytham tot Blackpool lag over 15 kilometer bezaaid met hout, en bij de monding van de rivier de Mersey spoelden wijn, brandy, walnoten, macaroni, pruimen en grote balen zijde aan. Andere schepen kwamen gehavend een veilig haven binnenlopen. De *Kleinkinderen* ontsprong de dans. Zij voer een week eerder van Liverpool naar Dordrecht en kwam daar behouden aan. Dit schip vervoerde telkens als ze van Liverpool kwam zout, wat de opvatting rechtvaardigt dat ook de *Anna Maria* met zout geladen was.

LIVERPOOL, Jan. 12.—The *Boykett*, *Mesultiae*, from Bordeaux for Liverpool, is supposed to be totally wrecked near Waterloo, as an arch board, with "Boykett" on it, also a quantity of wreck and cases of brandy, &c., have been washed ashore this morning. The *Anna Maria*, from Liverpool for Dordt, was wrecked near Holyhead on the night of the 10th inst.—two men drowned. The *Harriet*, from Liverpool for Constantinople, has been towed back from Hilbre Island with loss of anchors, cables, &c., and leaky. The sloop *Phoenix*, of Barmouth, is on shore near Formby. The *Douglas*, after being in contact and on the beach at Seacombe, has been got off and taken into dock.

HOLYHEAD, Jan. 11.—The *Anna Maria*, Lovius, from Liverpool, for Dordt, was wrecked this morning on the rocks to the southward of this harbour; two of the crew drowned.

LYTHAM, Jan. 11.—A vessel was totally wrecked last night near this place, and it is feared that all hands have perished. The coast, from hence to Blackpool, is strewn with timber and new deals, which are being secured.

Morning Post 13 januari 1849.

MOLYKAD, JAN. 13.—Our coast, this week, has been visited with very heavy gales, which were productive of great damage. The storm commenced about midnight of Tuesday, continuing all day of Wednesday until Thursday morning. The tide rose on Wednesday morning to an unusual height, covering the Quay in several places, and likewise entering many of the houses adjacent to the waterside. A number of piles were carried away by the sea from the New Harbour Works, scattering them in all directions round the bay. The Dutch galliot *Anna Maria*, from Liverpool for Dordt, in attempting to run for the harbour, on Wednesday evening, was driven ashore at P'will-y-gwman, and shortly became a total wreck. Two of the crew perished. The master and three others with great difficulty got ashore on pieces of the wreck, much bruised and nearly exhausted.

North Wales Chronicle 16 januari 1849.

Douwe Lovius keerde niet terug bij een Dordtse reder en ging in Harlingen wonen. Hij kocht de schoenerkof *Waakzaamheid* en voer als eigenaar-kapitein op de Noord- en Oostzee. In de nacht van 20 september 1857 werd hij beladen met rogge in het Kattegat overvaren door het stoomschip *Wikingen*. Douwe wist met zijn bemanning in een reddingsloep te komen. De *bezigigers uit Elseneur*, we zouden nu zeggen de schade-experts uit Helsingør, *verklaarden het schip voor wrak waarvan en waaruit niets meer was te redden*⁴.

Lang heeft Douwe Lovius niet thuis gezeten want hij kreeg een aanbieding om kapitein te worden op het stoomschip *Balmoral* dat net door de Stoomvaart-Vereeniging De Maas te Rotterdam was gekocht. Douwe Lovius overleed onverwacht op 28 november 1872 in Rotterdam.

Heden overleed plotseling, tot diepe droefheid van mij, mijne Kinderen en verdere Betrekkingen, mijn geliefde Echtgenoot, de Heer DOUWE LOVIUS, in den ouderdom van ruim 62 jaren.

**A. LOVIUS,
VAN DER ZEE.**

ROTTERDAM, 28 November 1872.

Wegens buitenlandsche betrekkingen eerst heden geplaatst.

Algemeen Handelsblad 2 december 1872.

Na de bark *Atalante* was de *Anna Maria* het tweede schip dat de Dordtse reders Van Wageningen verloren. Het zou hun niet beletten meer schepen in de vaart te brengen met soms tragische verliezen van schip en opvarenden.

In: *Vereniging oud-Dordrecht*, 2015 nr. 3

⁴ Leeuwarder Courant 2 oktober 1857.